

„Vana Tallinn”, XXIII, 2008.

Kolejny tom wydawanego od z górą dwudziestu lat pisma potwierdza jego pozycję jako jednego z ciekawszych periodyków historycznych Europy Środkowo-Wschodniej. Redaktor Raimo Pullat, obecnie emerytowany profesor Uniwersytetu w Tallinie, oprócz liczego grona historyków estońskich pozyskał do stałej współpracy kilkunastu badaczy z Czech, Danii, Finlandii, Lotwy, Niemiec, Polski i Rosji. Także w omawianym tomie publikuje kilkoro autorów z Czech, Niemiec, Polski i Słowacji. Artykuły historyków estońskich są opatrzone obszernymi streszczeniami — angielskimi lub niemieckimi. W tych językach są też publikowane opracowania autorów zagranicznych.

Zeszyt otwierają trzy teksty analizujące możliwości wykorzystania inwentarzy majątkowych jako jednego z podstawowych źródeł w badaniach dziejów kultury, poziomu i jakości życia w Europie w XVI–XVIII w. Obszerny artykuł autorstwa Raimo Pullata i Lauri Suurmy przedstawia inwentarze jako źródła informacji o luksusie w miastach osiemnastowiecznej Estonii (*Probate Inventories as Sources for the Study of the History of Luxury in Estonia Towns in the Early Modern Period. 18th Century*, s. 13–30)¹. Kaalu Kirme (*Zur Benutzung von neuen Quellen*, s. 31–44) pisze o przydatności inwentarzy ruchomości dla właściwej oceny stanu posiadania przez tamtejsze mieszczaństwo wyrobów złotniczych (srebrnych, złotych i pozłacanych). Niewielka liczba zabytków zachowanych do dziś w kolekcjach muzealnych i zbiorach prywatnych pozostaje w sprzeczności z bogactwem precjozów odnotowanych w inwentarzach z Rewla i Parnawy. Były wśród nich pierścienie (najliczniejsze), łańcuchy, bransolety, kolczyki a także przedmioty większych rozmiarów (szkatuły, futerały). W zamożnych domach bardzo ceniono srebrne konwie i dzbany z bogato dekorowanymi uchami. Na nich wzorowano się produkując drewniane, podobnie zdobione dzbanki używane w wiejskich karczmach. Wyroby srebrne — guziki, paski stanowiły też element stroju. W połowie XVIII w. coraz częściej spisywano także srebrne utensylia do przygotowania i konsumpcji kawy i herbaty; wreszcie różne drobiazgi: tabakierki, puderniczki, oprawki i etuis na okulary. Srebrny dzwoneczek zdobił nawet psią obrozę. Atrybuty zamożności nie były zarezerwowane wyłącznie dla mieszczaństwa niemieckiego. W jednym ze spisów odnotowano też pierścień z inskrypcją w języku estońskim. Wykorzystaniu inwentarzy w badaniach dziejów książki i czytelnictwa w dobie wczesnonowoczesnej obszerny tekst poświęciła Olga Fejtova (*Die Inventare des bürgerlichen Besitzes als Quelle der Geschichte zur Erforschung der bürgerlichen Buchkultur in der Frühen Neuzeit. Mitteleuropäische Forschung in den letzten drei Jahrzehnten*, s. 45–77)². Znana czeska badaczka obok wyników własnych prac, naszkicowała dorobek i kierunki studiów prowadzonych obecnie w Niemczech, na Węgrzech i w Polsce.

Pozostałe artykuły traktują o problematyce dwudziestowiecznej. Ragnar Nurk omawia problemy konserwacji średniowiecznych fortyfikacji Tallina, przeprowadzonej w latach 1920–1930 (*The heritage conservation in the Estonian Republic during the 1920–1930s. The case of Tallinn medieval town fortification*, s. 78–116). Reelike Tukk pisze o krytyce muzycznej na łamach „Revalschen Zeitung” w latach 1930–1940 (*Zur Musikkritik in der Revalschen Zeitung von 1930 bis 1940*, s. 117–147).

Odrębny dział pisma poświęcony publikacji źródeł (*Ex Archivo Civitatis Revaliensis*) zawiera dwie pozycje. Registratura dawnej kancelarii królewskiego miasta Rewla (do końca XVII w.) odnotowuje m.in. korespondencję, w tym z Gdańskiem, Królewcem i innymi miastami Prus, z Polską i Rosją (s. 151–162). Pozycja druga to przygotowany do druku przez R. Pullata

¹ Jego polska, nieco skrócona wersja ukazała się na łamach „Kw.HKM”, R. LIV, 2006, nr 3–4, s. 283–292.

² Por. też: *Prywatne biblioteki w Nowym Mieście praskim w XVII w. jako integralna część kultury materialnej*, „Kw. HKM”, R. XLIX, 2001, nr 1–2, s. 41–58.

(s. 163–177) inwentarz spuścizny po rajcy miasta Rewla, Bernardzie Johannie Meyerze, z roku 1805. Rajca pozostawił po sobie m.in. księgozbiór liczący ok. 450 pozycji. Wśród nich znajdowały się należące do kanonu osiemnastowiecznej europejskiej myśli dzieła Monteskiusza (*O duchu praw; Listy perskie*), Kanta, czy *Anti Machiavel* Fryderyka Wielkiego.

Obszerny dział recenzji i omówień (s. 197–223) zawiera informacje o kilkunastu wydawnictwach głównie estońskich, ale także austriackich, fińskich, łotewskich, niemieckich.

W dziale Kronika (s. 221–254) interesującym polskim akcentem jest informacja Małgorzaty Sikorskiej o wystawie kart pocztowych ze zbiorów warszawskiego Archiwum Akt Dawnych, prezentowanej w Tallinie w maju–czerwcu 2007 (s. 252–254).

A. Klonder